

Moshe, Betzalel and the Menorah

R. Mois Navon

Beit HaKenneset HaSefaradi BeRimon – Vayakhel-Pekudei 5781

There is a famous midrash that relates how Moshe Rabbeinu had a very difficult time understanding how to make the Menorah and so God told him to have Betzalel make it.¹

במדבר רבה (וילנא) פרשת בהעלותך פרשה טו סימן י

ר' לוי בר רבי אומר מנורה טהורה ירדה מן השמים, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה (שמות כה) "ועשית מנורת זהב טהור" אמר לו "כיצד נעשה אותה?" אמר לו "מקשה תיעשה המנורה." ואעפ"כ נתקשה משה וירד ושכח מעשיה עלה ואמר רבוני כיצד נעשה אותה אמר לו מקשה תיעשה המנורה ואעפ"כ נתקשה משה וירד ושכח עלה ואמר רבוני שכחתי אותה הראה לו למשה ועוד נתקשה בה. אמר לו "וראה ועשה" עד שנטל מנורה של אש והראה לו עשייתה, ואף על פי כן נתקשה על משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא "לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה." ואמר לבצלאל. מיד עשאה. התחיל תמה ואמר "אני כמה פעמים הראה לי הקדוש ברוך הוא ונתקשיתי לעשותה ואת שלא ראית עשית מדעתך בצלאל בצל אל היית עומד כשהראה לי הקדוש ברוך הוא עשייתה" ...

Many ask the question: How could it be? How could Moshe who is was in direct communication with God and received the divine image of the Menorah (in the form of a fiery schematic) not be able to implement it, but Betzalel without all this, was able to make it?

Perhaps an insight can be drawn from an interesting story of a great American mathematician:²

In a recent sermon, Rabbi Shaul Robinson of the Lincoln Square Synagogue in New York City referred to an amazing incident in the life of Dr. George Dantzig (1914-2005), one of the greatest American mathematicians of the 20th century. In 1939, when Dantzig was a graduate student at the University of California, Berkeley, he

¹ It should be noted that this Midrash is in opposition to the Midrash brought by Rashi that says the Menora was simply made by itself:

רש"י שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק לא

תיעשה המנורה - מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לך לא נכתב תעשה:

Divrei David notes that indeed there are conflicting midrashim:

דברי דוד שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק לא

לא [תיעשה המנורה] מאליה כו'. ובפי' הקומץ רבה אמרו: שלשה דברים היו קשים למשה עד שהראה לו באצבעו ואלו הן מנורה כו'. וכתב הרא"ם ישוב באורך שלא יהיה כאן אגדות חלוקות, דבמדרש זה משמע דמשה עשאה אחר שהראה לו מן השמים, וא"צ לזה, כי עכ"פ התחיל משה בהשלכת הזהב תוך האש ואח"כ נעשית מאליה כי כל דבר קדושה אפילו באה מן השמים צריך התחלה אפילו דבר מועט מן האדם כמו שמצינו במדרש ריש שיר השירים שמלאכים נשאו אבן אחת לירושלים ואמרו לר' חנינא 'תן ידך עמנו', ויש מזה עוד במקומות אחרים, ויש עוד במדרש, הביאו הרא"ם: ר' לוי אמר מנורה טהורה ירדה מן השמים, שכשאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: ועשית מנורת זהב, אמר לו: כיצד נעשה אותה, אי"ל: מקשה תעשה המנורה, אף על פי כן נתקשה משה במעשה וירד ושכח מעשיה, עלה ואמר: רבש"ע שכחתי. הראה לו שנית כו', אי"ל הקדוש ברוך הוא: לך אל בצלאל והוא יעשה אותה, ירד אצל בצלאל ומיד עשאה. התחיל משה תמה ואמר אני כמה פעמים הראה לי הקדוש ברוך הוא ונתקשיתי בעשייתה ואתה שלא ראית אותה עשית מדעתך שמא לשם היית כשהראה לי הקדוש ברוך הוא עשייתה, ע"כ. זה המדרש ודאי חולק על מ"ש רש"י ע"פ המדרש דנעשית מאליה:

² <https://www.jewishideas.org/possibilities-impossibilities-thoughts-parashat-yitro-february-7-2015>

arrived late to class one day. The professor had written several problems in statistics on the blackboard.

Dantzig assumed that these problems were a homework assignment. He copied them into his notebook and then worked on them over the next few days. When he turned them in, he mentioned to his professor that the problems were a bit more difficult than usual and he apologized for handing in the assignment late.

During the coming weeks, the professor, Dr. Jerzy Neyman, studied Dantzig's solutions: and he was absolutely stunned by them. The two problems on the blackboard had not been homework assignments at all. Rather, Professor Neyman had put them on the board as examples of two problems that no one had been able to solve! And now Dantzig had solved them! He told Dantzig that if he put his two solutions into a notebook, this would qualify as his doctoral dissertation. Dantzig's work was simply incredible. He had solved problems that had eluded the greatest mathematicians.

Why was Dantzig able to solve problems that had mystified the most outstanding mathematical minds?

Rabbi Robinson offered a suggestion: George Dantzig had not realized that the problems were impossible! He came to them with an open mind, without fear or hesitation.

Other mathematicians had been daunted by the reputation of the problems as being beyond solution. They assumed that they would not be able to succeed in solving them.

The lesson from George Dantzig is clear. Being too close to the problem, knowing just how difficult the problem is, can serve as a psychological barrier. Moshe Rabbeinu saw the divine schematic and it was daunting. Betzalel, on the other hand, received a human mission from a human being – and while it was difficult, he applied himself to the problem and solved it.

It should be mentioned that in the case of Betzalel, the Midrash continues and says that the Menorah was one of the things that was nignaz – and this because it was considered “maaseh shamayim” (See Etz Yosef, Yad Moshe, ad loc). The Nechmad Le'Mareh explains that, as the Midrash says, really Betzalel made the menorah, but with the help of heaven, and that is, In the Shadow of God – Be'Tzel El.

במדבר רבה (וילנא) פרשת בהעלותך פרשה טו סימן י

ולפיכך כשחרב ביהמ"ק נגנזה המנורה וזה אחד מחמשה דברים שנגנו הארון והמנורה והאש ורוח הקדש והכרובים וכשישוב הקדוש ברוך הוא ברחמי ויבנה ביתו והיכלו הוא מחזירן למקומן לשמח את ירושלים שנא' (ישעיה לה) יששום מדבר וציה ותגל ערבה (שם /ישעיהו ל"ה) פרוח תפרח ותגל.

Sometimes we are confronted with a daunting task, be it physical or spiritual, we simply can't imagine how we will complete it. In such cases we must take our cue from Betzalel and realize that it can be done, if we only realize that we too work be'Tzel El, with the help of heaven.

Shabbat Shalom.